

5. Сприяння процесам поглиблення спеціалізації виробництва, кооперації фермерів (особливо при створенні кооперативів для закупівлі техніки та інших засобів виробництва, при збуту продукції), інтеграції аграрних господарств з підприємствами третьої сфери АПК.

Реалізація запропонованих заходів, на нашу думку, дасть можливість стабілізувати ситуацію в аграрній сфері і дати поштовх до подальшого її розвитку.

Література:

1. Булатов А. Рыночные отношения в АПК: Особенности и проблемы становления (спецкурс) // Российский экономический журнал. – 1997. – № 1. – С. 102-103.

2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про систему цін у народному господарстві і на споживчому ринку України" від 27 грудня 1991 р. № 376

3. П.М.Макаренко. Причини аграрної кризи і недооцінка ролі держави в умовах ринкових перетворень // Економіка АПК. - 2002. - №4. - с.22-29.

4. Підлісецький Г.М., Білоусько Я.К., Денисенко П.А., Коврига В.В., Питулько Б.О. Матеріально-технічне забезпечення аграрного виробництва: тенденції і перспективи// Економіка АПК. -2002.-№4.-С.8-16.

Масюк Ю.В.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Економічна криза в сільському господарстві негативно вплинула на розвиток тваринництва й особливо молочного скотарства. Саме ця область забезпечує надходження на ринок такого коштовного продукту харчування, як молоко. Тому погіршення факторів саме цієї області неминуче приводить до погіршення харчових раціонів населення. Зменшуються обсяги виробництва молока, скорочується чисельність поголів'я тварин і знижується його продуктивність. Тільки незначна частина сільськогосподарників дістає прибуток від ведення цієї області. Основне виробництво молока на себе взяли так названі господарства населення, або особисті селянські господарства (ОСГ).

У роботі поставлена задача визначити фактори і ступінь їхнього впливу на підвищення ефективності виробництва молока в господарствах населення і подальші перспективи розвитку ОСГ.

Основною проблемою, з якої постійно зіштовхуються приватні виробники молока - це ефективність його виробництва. Проблемою ефективного виробництва молока займалися такі вчені-економісти, як О.М.Шпичак [1], П.С. Березівський [2]. Проте вони недостатньо торкаються проблем виявлення факторів підвищення ефективності виробництва молока в ОСГ.

Сьогодні без ОСГ не може бути забезпечена потреба населення в продуктах тваринництва. Так, в особистих господарствах Дніпропетровської області в 1990 році чисельність великої рогатої худоби складала 115,7 тис. гол., у тому числі корів 61,7 тис. гол., у 2001 році цей показник складав відповідно 181,5 тис. гол. і 111,9 тис. голів. Темпи росту чисельності ВРХ у цілому змінилися відповідно з 1,0 у 1990 р. до 1,57 у 2001 р. і корів з 1,0 у 1990 р. до 1,81 у 2001 р. Якщо в 1990 р. господарства населення утримують 9 % від усього поголів'я ВРХ по всіх категоріях господарств, то в 2001 році це вже 49,05 %. Виробництво молока в господарствах населення також збільшується. У 1990 році вироблений 209,9 тис. т молока, що складає 16,62 % загального виробництва молока по всіх категоріях господарств, а в 2001 р. 355,8 тис. т або 67,34 % [4].

Слід зазначити, що виробництво молока в особистих підсобних господарствах будується на примітивній ручній праці, де основними знаряддями праці є вили для розкидання кормів і лопата для збирання гною. Доїння ручне. Тому, продукція тваринництва створюється ціною величезної ручної праці і, звичайно, неконкурентноспособно по відношенню до фермерських господарств західних країн, які, маючи по 25-50 корів на фермі з продуктивністю 5-8 тис. л на корову і високий рівень механізації, обійшли по продуктивності праці навіть наші високомеханізовані молочні ферми сільськогосподарських підприємств. Вхідження в ринкову економіку спричинило за собою

відкритість ринку і як наслідок, глибоку збитковість і різке скорочення тваринництва на підприємствах.

Зосередження діяльності власників ОСГ на виробництві продукції тваринництва пояснюється тим, що тваринництво (навіть коли воно збиткове) - це засіб виживання. Власники ОСГ не здійснюють відрахувань у спецфонди, не платять податки та інші платежі, обов'язкові для господарств-юридичних осіб, реалізують молоко за роздрібними цінами, менше залежать від подорожчання енергоносіїв і інших матеріальних ресурсів, тому що, утримуючи 1-2 корови, забезпечують усі свої технологічні процеси лише за рахунок ручної роботи членів родини [2].

Кормова база, кількість і якість кормів, їхня вартість - фактори, що впливають на підвищення ефективності молочного скотарства. У господарствах населення корми використовуються більш раціонально, чим у сільськогосподарських підприємствах, шляхом кращого їхнього приготування й ощадливого згодовування, використання більш якісного сіна, кормових коренеплодів, зеленої маси.

Поліпшенню забезпечення молочної худоби кормами в цій категорії господарств сприяло насамперед розширення земельної площі селян. Роль природних кормових угідь і створюваних штучних пасовищ і сіножатей для розвитку скотарства, особливо молочного, зростає. Кормовий раціон ВРХ у пасовищний період значною мірою забезпечується за рахунок зелених кормів, що займають до 50 % у структурі річних витрат кормів [1].

Заготівлею сіна селяни займаються самостійно, використовуючи при цьому малопродуктивні засоби. Концентровані і грубі корми особисті господарства можуть одержувати за рахунок орендної плати за земельні паї. Але, всі операції через відсутність малогабаритної сільськогосподарської техніки і транспортних засобів виконуються вручну, тому ця робота вимагає великих витрат роботи селянина.

Що стосується утримання тварин в особистих селянських господарствах, то вони традиційні і склалися протягом багатьох літ. Проблеми теплих приміщень, погана вентиляція для утримання тварин і відсутність засобів механізації (жоден виробничий процес відходу за худобою не механізований) так і залишаються. Звичайно, що в невеликих господарствах з наявністю одних-двох голів ВРХ, немає простору для впровадження досягнень науково-технічного прогресу, але на плечі селян лягають великі фізичні навантаження, що негативно впливає на їхнє здоров'я й обмеженість вільного часу для відпочинку.

Чимало труднощів у володарів ОСП із придбанням молодняку тварин. Відтворення череди великої рогатої худоби здійснюється за рахунок одержання приплоду від свого маткового поголів'я. Проблема підвищення інтенсивності використання маткового поголів'я здобуває особливої ваги. Для її рішення необхідно впровадити найбільш зроблену технологію утримання, спрямоване вирощування ремонтного молодняку, дотримувати оптимальних термінів сухостійного періоду, вчасно проводити профілактичні і лікувальні заходи.

За новим Держстандартом ДСТУ 3662-97 "Молоко незняте коров'яче", що введено в дію з 1 січня 2002 р., усі властивості молока розділяють на показники якості і показники безпеки, тому кінцевого споживача цікавлять питання свіжості придбаного молока, його чистоти, бактеріального забруднення, наявності в ньому основних живильних речовин і вітамінів, а також чи отримане молоко від здорової тварини. В ОСГ часто піднімаються санітарні норми виробництва молока в зв'язку з недостатністю молочного посуду, приміщень для охолодження молока і його збереження, миючих і фільтруючих засобів.

Однією з найважливіших проблем є збут виробленої продукції, особливо в тих селах, де попит на молоко і молокопродукти низький. Часто селяни використовують значну частину молока для годівлі домашньої худоби. Власників ОСГ не влаштовують низькі закупівельні ціни на молоко, що не покривають витрати на виробництво. Значно вигідніше було б реалізовувати продукцію на ринку, однак цей канал збуту для більшості господарств недоступний через віддаленість ринків і високих тарифів на транспортування.

Усі ці проблеми можна вирішити, об'єднавши господарства населення, створюючи свої обслуговуючі підрозділи. Основною формою такої організації може бути молочарський кооператив, який би надавав послуги господарствам-членам, що працюють у своєму господарстві й одержують від кооперативу послуги.

Індивідуальний виробник буде мати багато переваг від членства в такому кооперативі. Він одержить гарантії того, що молоко буде завжди зібраний і реалізований по найкращих каналах і

вигідніших цінам. Члени кооперативу, крім основної діяльності, можуть одержувати допоміжні послуги, як, наприклад, користуватися послугами по заплідненню великої рогатої худоби, послугами механізації, одержувати комбікормову, насіння, мінеральні добрива за меншу ціну, тим самим звільняєть від важкої ручної роботи [3]. Усе це буде сприяти підвищенню ефективності виробництва молока в ОСГ.

Тваринництво особистих підсобних господарств, що сьогодні виступає як головний виробник продукції повинен підтримуватися державними установами. Справа йде про поліпшення селекційно-генетической роботи, спрямованої на збереження біопотенціала тварин, на надання зоотехнічної і ветеринарної допомоги, і звичайно, організації централізованого збуту молока. Повинні бути вирішені проблеми зі створенням технічних засобів малої механізації, що полегшують працю і підвищують конкурентоспроможності продукції.

В міру виходу економіки сільськогосподарських підприємств із кризового стану роль продукції особистих господарств буде утрачати свою значимість у загальному обсязі виробленої продукції в сільському господарстві. Екстенсивний тип ведення виробництва панування ручної праці не дозволить особистим господарствам населення самостійно забезпечити збільшення обсягів виробництва молока до науково-обоснованих норм споживання.

Розвиток молочарської кооперації може значно поліпшити фактори, що впливають на ефективність виробництва молока в особистих селянських господарствах і підвищити економічне становище і добробут чисельної категорії сільського населення України.

На нашу думку, перспективи розвитку молочної сектору складаються у формуванні двополюсної аграрної структури, що складалося б, з одного боку, з великих, спеціалізованих корпорацій, що були би ядром виробництва, а з другого - дрібних сільськогосподарських ферм або господарств із невеликою чередою, тобто великі товаровиробники могли б передавати частину виробничих функцій дрібним, поставляти різноманітні ресурси і послуги. Завдяки таким зв'язкам формуються великі корпорації і досягається висока економічна ефективність особистих селянських господарств.

Література:

1. Стан і перспективи молокопродуктового підкомплексу АПК України / За ред. Шпичака О.М., - К.: ІАЕ УААН, - 1999, - 156 с.
2. Березівський П.С. Економічна ефективність скотарства і шляхи її підвищення. - Львів: Українські технології, 1998, - с. 96-97.
3. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: Практич. посіб. / М.Блок, В.В.Гончаренко, Н.А.Іванова й ін. - К.: Врожай, 2001, - 288 с.
4. Статистичний щорічник Дніпропетровської області за 2001 рік. - Дніпропетровськ, 2002, - 270 с.

Сейтосманов М. С.

УРОВЕНЬ СТИМУЛИРОВАНИЯ ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МОЛОЧНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КРЫМА

В рыночных условиях хозяйствования изменяются мотивационные отношения на предприятиях, в организациях, между собственниками средств производства и наемными работниками, между членами производственного коллектива, цеха, бригады, участка. В Крыму, как в прочем и во всей Украине одной из составляющих кризисной ситуации экономики является кризис труда, основными признаками которого являются: полная девальвация трудовых ценностей; превращение труда из образа жизни в средство «выживания» [5].

Кризис труда в промышленности АПК осложнен еще и рядом дополнительных проблем, связанных с мотивацией работников. Вопросы мотивации работников поднимали в своих работах многие украинские экономисты: В. Мортиков [7], Ю. Зайцев [3], О. Гришнова, А. Жигарь [2], И.Л. Калиниченко [5]. Однако, анализ публикаций авторов показал, что не был затронут анализ степени удовлетворенности жизненных потребностей и уровня стимулирования труда работников предприятий, что и является целью данной статьи.